

Norsk økonomi

Nasjonalregnskapstall for årene 1991 til 2001 har nå blitt revidert. En egen artikkel i dette nummer av Økonomiske analyser omtaler disse revisjonene. Det mest sentrale tallmaterialet for våre konjunkturanalyser – det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) – er blitt revidert fra og med 1999, men det foreligger ennå ingen KNR-reviderte tall for årene før 1999. Disse vil bli lagd i tiden framover med utgangspunkt i de nye reviderte årstallene. I det følgende omtales to aspekter ved revisjonen av tallene som har betydning for vurderingen av konjunkturutviklingen i norsk økonomi. For det første viser vi en foreløpig beregning av hvordan konjunktursykkelmønsteret på 1990-tallet og fram til 2004 ser ut ifølge denne konjunkturrapporten

sammenliknet med de anslagene vi hadde i vår forrige analyse publisert i Økonomiske analyser nr. 1/2002. Hovedtrekket er at konjunkturmønsteret er om lag det samme, men at økte vekstanslag for BNP Fastlands-Norge fører til at vi nå vil si at høykonjunktoren, som startet i andre halvdel på 1990-tallet, ser ut til å ha vart lengre enn tidligere anslått. For det andre innebærer revisjonen av nasjonalregnskapet også revisjoner av faktorinnsatsen i næringene med den følge at produktivitetsveksten i norsk økonomi er justert opp. Størrelsen på produktivitetsveksten er en sentral størrelse når en skal anslå vekstpotensialet i økonomien, men også for en vurdering av hvilken vekst i faktorprisene som er forenlig med en gitt aggregert pris-

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2000-2001

Vekst fra forrige periode. Prosent

	2000	2001	Sesongjustert			
			01.2	01.3	01.4	02.1
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,5	2,5	1,2	0,8	-0,5	1,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,2	2,0	0,8	0,8	0,7	2,0
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-1,5	-4,6	-4,1	-3,2	1,9	-3,2
- Fastlands-Norge	3,4	-0,3	0,1	-4,2	0,3	-0,4
- Utvinning og rørtransport	-31,6	7,2	-6,1	14,3	16,1	-17,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,9	1,8	0,9	-0,1	0,0	1,1
Eksport	2,9	4,2	-1,1	3,2	2,6	-5,8
- Råolje og naturgass	6,6	5,2	-4,7	10,6	-1,0	-7,7
- Tradisjonelle varer	1,7	4,0	1,0	-4,3	6,6	-2,1
Import	3,2	0,0	-0,2	-1,8	2,3	-4,1
- Tradisjonelle varer	2,6	4,0	2,8	-3,2	2,7	2,2
Bruttonasjonalprodukt	2,4	1,4	-0,1	0,9	0,5	-0,3
- Fastlands-Norge	1,9	1,2	-0,3	0,3	0,8	1,1
Arbeidsmarkedet²						
Utførte timeverk	-1,1	-1,0	0,8	-0,7	-0,8	-1,3
Sysselsatte personer	0,4	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,0
Arbeidsstyrke	0,8	0,6	0,3	-0,1	0,9	-0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	3,4	3,6	3,4	3,6	3,8	3,7
Priser						
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	3,1	3,0	4,0	2,6	2,0	1,1
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	..	2,6	2,6	2,4	2,6	2,4
Eksportpriser tradisjonelle varer	13,5	-3,1	-1,2	-3,6	-2,7	-1,8
Importpriser tradisjonelle varer	4,8	0,4	-2,6	-3,3	-1,5	-2,4
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	219,6	233,4	57,0	62,9	50,3	59,1
MEMO (justerte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	6,8	7,2	7,5	7,3	6,8	6,5
Utlånsrente, banker	8,1	8,8	8,9	8,9	8,6	8,3
Råoljepris i kroner ⁵	252,0	220,1	250,1	228,3	173,0	186,1
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	103,3	100,2	100,7	99,5	98,5	97,2
NOK per ECU/euro	8,1	8,1	8,0	8,0	8,0	7,8

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Tallene for 2000 og 2001 er fra nasjonalregnskapet. Kvartalstallene er basert på AKU, idet nasjonalregnskapets kvartalstall for sysselsetting og timeverk er for korte for sesongjustering.

³ Ifølge AKU.

⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

vekst, f.eks. veksten i konsumprisene. Ved en slik vurdering spiller også eventuelt ulik utvikling i produktiviteten etter næring en rolle.

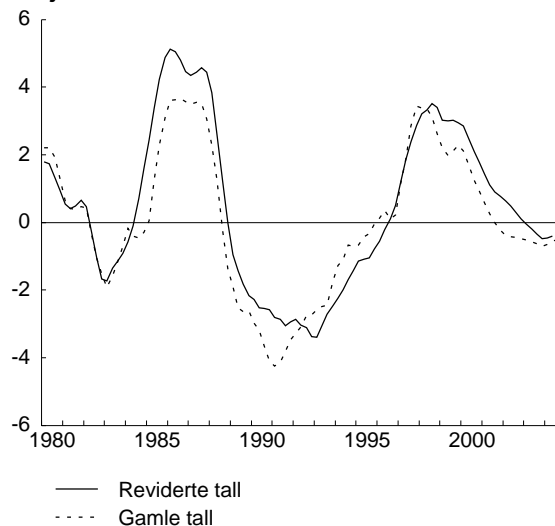
Konjunkturutviklingen

Reviderte KNR-tall tilbake til 1990 vil foreligge ved kommende årsskifte. For å kunne gi en foreløpig vurdering av hvordan tallrevisjonen av årstallene har påvirket tradisjonelle konjunkturindikatorer, har vi justert de tidligere publiserte KNR-tallene for BNP Fastlands-Norge fra årene før 1999 slik at de samsvarer med de nye årsseriene under bibehold av det gamle kvartalsmønsteret. Vi har deretter beregnet vanlige konjunkturavvik (avvik fra trend) i serien og sammenliknet med den serien som ble publisert i ØA nr. 1/2002 som var basert på gamle nasjonalregnskapstall. Figuren viser at disse to seriene stort sett er sammenfallende, men likevel med avvik som det er verd å merke seg. Oppjusteringen av BNP-veksten på 1990-tallet har ført til at høykonjunkturen har blitt forlenget i tid. De nye seriene viser at norsk økonomi fortsatt var inne i en høykonjunktur ved siste årsskifte, mens de gamle tallene viste at høykonjunkturen da var over. De nye tallene sammenholdt med vår prognose for utviklingen framover, viser at 2002 kan bli et år hvor aktivitetsnivå ligger litt over trenden selv om en gjennom 2002 kommer ned mot trendnivået.

Nytt lys over produktivetsutviklingen

Det knytter seg mye oppmerksomhet til utviklingen i produktiviteten. I tabellen gjengis utviklingen i brutto-produksjon i faste priser per timeverk på 1990-tallet for noen hovedgrupper av næringer i fastlandsøkonomien. En sammenlikner utviklingen ifølge gamle nasjonalregnskapstall med de tallene som foreligger

Konjunkturavvik

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

etter tallrevisjonen av nasjonalregnskapet. Tallene for 2000 og 2001 er foreløpige. Beregningene viser at de nye nasjonalregnskapstallene gir en høyere produktivetsvekst for bedrifter i Fastlands-Norge og at dette i hovedsak kan henføres til høyere anslag for produktiviteten i privat tjenesteyting. De økte anslagene her gjelder både arbeidsproduktivitet og total faktorproduktivitet. Sistnevnte er gjennomgående revidert opp med 0,4 prosent per år for perioden 1990-2001 for bedrifter i fastlandsøkonomien. Det er ellers verd å merke seg at det er svært liten vekst i faktorproduktiviteten i industrien både i de nye og reviderte tallene og at tallene er mest revidert for tjenesteytende næringer. Det er da også her at selve tallrevisjonen i nasjonalregnskapet er størst.

Dekomponering av årlig prosentvis endring i arbeidskraftsproduktiviteten (brutto-produksjon per timeverk) 1991-1995, 1996-2000 og 2001

	1991-1995			1996-2000			2001		
	Arbeidskraftsproduktivitet	Bidrag fra endring i kapital og produktinnsats	Total faktorproduktivitet	Arbeidskraftsproduktivitet	Bidrag fra endring i kapital og produktinnsats	Total faktorproduktivitet	Arbeidskraftsproduktivitet	Bidrag fra endring i kapital og produktinnsats	Total faktorproduktivitet
Bedrifter i Fastlands-Norge									
Gamle NR-tall	3,1	2,0	1,1	2,2	1,6	0,7	2,2	1,3	0,9
Nye NR-tall	4,0	2,5	1,5	4,1	3,0	1,1	2,8	1,5	1,3
Industri totalt									
Gamle NR-tall	2,2	1,8	0,4	2,0	1,9	0,1	1,1	0,9	0,1
Nye NR-tall	2,4	2,1	0,3	3,4	3,3	0,1	0,4	0,2	0,2
Annen vareproduksjon									
Gamle NR-tall	5,3	3,0	2,3	2,3	1,5	0,9	3,0	1,6	1,4
Nye NR-tall	5,6	2,6	2,9	2,5	2,1	0,4	0,8	1,1	-0,3
Privat tjenesteyting									
Gamle NR-tall	2,6	1,8	0,8	2,8	1,9	0,9	3,3	2,1	1,2
Nye NR-tall	4,4	2,6	1,8	5,4	3,7	1,8	4,8	2,6	2,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Disse revisjonene er interessante av flere grunner. I denne sammenhengen skal vi nøye oss med å påpeke at ifølge den skandinaviske inflasjonsmodellen spiller forskjeller i produktivitsvekst mellom konkurranseutsatte og skjermede næringer en viktig rolle for det som gjerne kalles den strukturelle delen av inflasjonen. Revisjonen av nasjonalregnskapstallene innebærer at det er produktivitsveksten i hva en tradisjonelt har omtalt som skjermede næringer, som har økt, mens veksten for vareproduserende næringer har endret seg lite. Isolert sett trekker dette i retning av at den strukturelle delen av inflasjonen nå er lavere enn tidligere anslått. Skulle disse vekstratene også være representative for årene framover, innebærer dette at en kan ha en høyere økonomisk vekst enn tidligere antatt uten at det behøver være uforenlig med et gitt mål for prisveksten

Finanspolitikken

Stortinget har, i tråd med regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett (RNB), lagt opp til en finanspolitikk som følger den nye handlingsregelen for finanspolitikken mht. bruk av realavkastning av Petroleumsfondet. Økt skatteinngang i 2001 har imidlertid økt rommet for bruk av penger over statsbudsjettet uten å bryte med handlingsregelen. En kan imidlertid stille spørsmål om hvorvidt konjunkturjusteringen av skatteinntektene er stor nok gitt utviklingen i norsk økonomi. Den underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter i 2002 ble i RNB anslått til 2,5 prosent. Stortingets behandling har ikke endret dette anslaget vesentlig, noe som innebærer at veksttakten nå er klart høyere enn anslått i tilleggsproposisjonen i fjor. Våre anslag for veksten i konsum i offentlig forvaltning i 2002 er som følge av Stortingets vedtak litt høyere enn anslaget i RNB. Handlingsregelen sier imidlertid bare noe om det strukturelle underskuddet over tid. Det skal fortsatt drives finanspolitikk med sikte på å stabilisere konjunkturbevegelsene. I den grad en mener norsk økonomi fortsatt har et for høyt aktivitetsnivå, innebærer derfor den reviderte innretningen av finanspolitikken at det legges en større byrde på pengepolitikken i stabiliseringsøyemed.

Handlingsrommet for finanspolitikken i 2003 bestemmes i hovedsak av utviklingen i norsk økonomi, men også av hvor stort en kan forvente Petroleumsfondet vil være ved utgangen av 2002. Størrelsen på fondet bestemmer nemlig forventet avkastning i 2003 og dermed hvilket strukturelt budsjettunderskudd en kan legge opp til ifølge handlingsregelen. På nåværende tidspunkt er det stor usikkerhet mht. størrelsen på Petroleumsfondet om et halvt år. Dette skyldes ikke bare at løpende investering i fondet avhenger av utviklingen i råoljeprisen som i seg selv er en usikker og volatil størrelse. I tillegg er kronekursen meget volatil. Selv om en så langt har klart å stabilisere inflasjonsraten (justert for energivarer og avgifter) meget godt, viser det seg at kronekursen likevel er svært ustabil.

I RNB 2002 anslo regjeringen at Petroleumsfondet ville bli 776 mrd. kroner ved utgangen av 2002, mens anslaget var 838 mrd. kroner i tilleggsproposisjonen før jul i fjor. Anslaget i RNB var basert på valutakurser og aksjekurser ved utgangen av 1. kvartal i år. Siden den gang har norske kroner styrket seg betydelig og aksjekursene har falt. Styrkingen av kronekursen de to siste månedene vil alene redusere verdien av Petroleumsfondet med om lag 50 mrd. kroner og dermed det finanspolitiske handlingsrommet med 2 mrd. kroner i 2003 dersom kronen skulle holde seg på nåværende nivå ut året. Fallet i aksjekursene internasjonalt vil ytterligere kunne redusere fondets verdi ved utgangen av 2002, men det vet vi lite om, og aksjekursen kan også endres betydelig gjennom resten av 2002. En pengepolitikk som via økte renter eller forventninger om dette, fører til en kroneappresiering, vil derfor gjennom utformingen av den finanspolitiske handlingsregelen også føre til en innstramning i finanspolitikken dersom regelen følges bokstavelig. Slik sett innebar endringen i politikreglene våren 2001, en kobling mellom penge- og finanspolitikken som ikke gjaldt tidligere.

Gitt de bindinger i finanspolitikken for 2003 som allerede er vedtatt – særlig fjerning av investeringsavgiften og økte lønnskostnader i offentlig sektor som følge av lønnsoppgjøret – er det sannsynligvis ikke stort rom for ytterligere utgiftsøkninger eller skattereduksjoner finansiert ved avkastningen av Petroleumsfondet. Et flertall på Stortinget har dessuten nylig inngått en avtale om økt barnehageutbygging og økt statsstøtte til driften for å redusere barnehagesatsene, eller prisen om en vil. Grovt sett anslår vi provenyeffekten av dette til 1 mrd. kr. i 2003. Vi har forutsatt uendrede reelle avgiftssatser for øvrig i 2003, men lavere barnehagesatser gir isolert sett en reduksjon i KPI-veksten på 0,1 prosent i 2003.

For 2004 er det finanspolitiske opplegget ikke særlig avklart, men avtalen om barnehageutbygging og ytterligere prisreduksjoner vil kunne ha en provenyeffekt på om lag 3 mrd. kroner og en direkte virkning på KPI-veksten i 2004 på -0,4 prosentpoeng. I RNB 2002 er det anslått at det strukturelle budsjettunderskuddet kan øke med 7 mrd. kroner i 2004. Det kan være rom for ytterligere disponeringer av avkastning av Petroleumsfondet, men gjennomføring av allerede vedtatte reformer tilsier at en i realiteten allerede har disponert en god del av den forventede økte finansavkastningen.

Noe høyere rente og fortsatt sterk krone?

Norges Bank har holdt styringsrenten uendret på 6,5 prosent siden 12. desember 2001. På sitt siste rentemøte 22. mai uttrykte banken at det med uendret rente framover, er mer sannsynlig at inflasjonen (justert for avgifter og energivarer) på to års sikt blir høyere enn 2,5 prosent enn at den blir lavere. Tremåneders pengemarkedsrente har steget siden slutten av

Virkningene av en sterkere norsk krone, ved uendret rentenivå

Fra mai 2000 til begynnelsen av juni 2002 har norske kroner styrket seg gradvis med i alt 14 prosent, enten en måler ved konkurransekursindeksen eller den importveide kronkursen. Bare siden siste årsskifte har styrkingen vært på nesten 9 prosent. Selv om vi legger til grunn at appresieringen har vært overdrevet, reiser det spørsmålet om hvordan en kro-neappresiering påvirker norsk økonomi. Av pedagogiske grunner skal vi drøfte tilfellet der hele appresieringen skjer momentant, i stedet for strukket ut over tid slik det faktisk har vært tilfellet. Dermed blir det lettere å følge dynamikken i virkningene gjennom en lengre periode.

I beregningen er krona antatt å styrke seg mot alle andre valutaer med 10 prosent. Rentene er holdt uendret. Det er forutsatt at den sterkere krona umiddelbart slår ut i lavere priser regnet i norske kroner på produkter der prisene bestemmes av det internasjonale prisnivået, slik som f.eks. oljeprisen. En engangs appresiering på 10 prosent slår i modellen ut i importprisene i løpet av første år, slik at gjennomslaget er komplett allerede det andre året. Det må imidlertid tas et forbehold når det gjelder hvor raskt appresieringen slår ut i de ulike prisene, idet endringer i valutakursene i deler av den tidsperioden som er brukt for å tallfeste modellen, ofte besto av eksplisitte, annonserte devalueringer av krona. Det kan være at slike annonserte endringer i valutakursen raskere gir seg utslag i prisene målt i norske kroner, enn en mer gradvis og rent markedsstyrt appresiering.

Fordi prisene på norske bedrifters konkurrerende produkter synker, synker også eksportprisene, men her tar gjennomslaget lengre tid. Det delvise gjennomslaget på konkurranseutsatte bedrifters priser innebærer at de taper markedsandeler til de utenlandske konkurrentene, noe som svekker eksporten og leveransene til hjemmemarkedet. Resultatet er redusert produksjon og sysselsetting. Beregningene viser at tallet på sysselsatte i industrien raskt reduseres med vel 10.000 personer.

Også innenlands faller prisene (sett i forhold til referansebanen) som følge av den sterkere kronkursen og dermed reduserte importpriser. Utslaget på KPI er 3 prosent første år, og effekten stiger gradvis mot 5 prosent etter tre år. Lavere priser bidrar til å trekke lønningene ned, men hindrer ikke at reallønna øker det første året, for deretter å ta til å falle i forhold til referansebanen fra og med det tredje året. Den økte reallønna første år gir et svakt oppsving i konsumet det året.

Den langt viktigste kontraktive effekten av appresieringen på produksjon og sysselsetting de første årene kommer imidlertid nettopp gjennom den skjermede delen av økonomien. Det skyldes den forutsetningen vi har gjort om uendret rentenivå. Med lavere innenlandsk prisvekst de første

årene stiger realrenta etter skatt merkbart. Ifølge modellen gir dette kraftige negative utslag på bruktboligprisene, noe som fører til en tilsvarende kraftig nedgang i boliginvesteringene (sett i forhold til referansebanen). En markert økt arbeidsledighet trekker i samme retning, både for boligpriser og -investeringer. Lavere boligpriser gir også redusert formue i husholdningene og dermed redusert privat konsum. Sparingen i husholdningene øker markert, og dette rammer flere skjermede sektorer. Dessuten kommer at tap av markedsandeler for konkurranseutsatte bedrifter også trekker ned produksjonen i skjermete næringer, gjennom redusert produktinnsats. I alt reduseres sysselsettingen i næringer utenom industrien med 25 000 personer etter tre år.

Resultatet blir at selv om aktiviteten i industrien rammes sterkest (lavere boliginvesteringer vil også ramme byggevareindustrien) og mest langvarig, vil også de andre næringene bli merkbart berørt av appresieringen de første årene. BNP for Fastlands-Norge faller med 2 1/4 prosent (i forhold til nivået i referansebanen) over de to første årene, og sysselsettingen reduseres med 1 1/2 prosent.

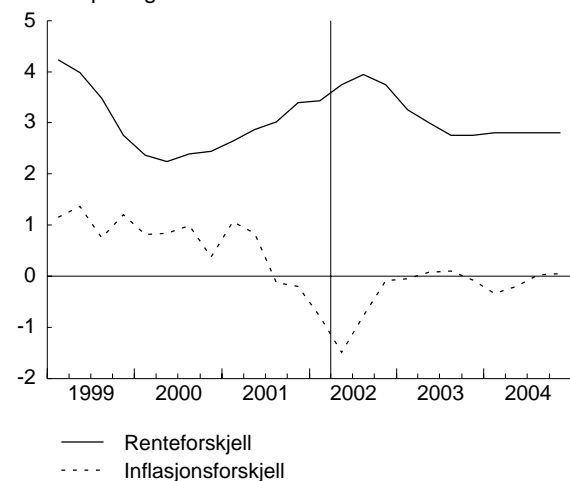
Arbeidsledigheten stiger med drøye 1/2 prosentpoeng som gjennomsnitt over de første tre årene, og arbeidsstyrken går ned. Men etter hvert som virkningene på realrentene av lavere inflasjon fortar seg, tar innenlandsk etterspørsel seg på nytt opp. Utslaget i arbeidsledigheten tar til å reverseres allerede tredje år, deretter stanser nedgangen i reallønningene opp, og industrien kostnadsmessige konkurransevne tar til å stabilisere seg.

Pst. avvik fra ref.banen	1. år	2. år	3. år
Privat konsum	0,2	-2,5	-0,9
Bto. invest. Fastl-Norge	-1,2	-5,3	-5,0
Boliger	-2,1	-14,6	-13,2
Bedrifter	-1,2	-3,8	-3,8
Innenl. ettersp. F-Norge	-0,1	-2,3	-1,3
Eksport trad. varer	-1,7	-1,4	-2,3
Import trad. varer	0,3	-2,5	-1,8
BNP Fastlands-Norge	-0,8	-2,3	-1,7
Industri	-3,5	-4,0	-4,0
Sysselsetting	-0,7	-1,4	-1,6
Arbeidsledighet (p.poeng)	0,5	0,8	0,6
Arbeidsstyrke	-0,2	-0,6	-1,0
Lønn	-1,9	-4,2	-5,5
Konsumpriser	-2,9	-4,2	-5,1
Priser trad. eksport	-5,2	-8,5	-8,0
Priser trad. import	-8,6	-10,0	-10,0
Importveid valutakurs	-10,0	-10,0	-10,0
Driftsbalanse	-8,2	-6,6	-9,7
Boligpris	-6,4	-14,1	-12,6
Hush. disp. realinntekt	1,8	0,9	0,7
Sparerate (pst.poeng)	1,4	2,9	1,3

januar, og er nå vel 7 prosent. Terminkontrakter i pengemarkedet (FRA-renter) indikerer at markedsaktørene forventer at pengemarkedsrenten vil stige ytterligere i andre halvår 2002. Vårens lønnsoppgjør og utgiftsveksten i offentlig sektor øker faren for stigende inflasjon og har bidratt til forventninger om høyere renter. Styrkingen av kronkursen virker i motsatt ret-

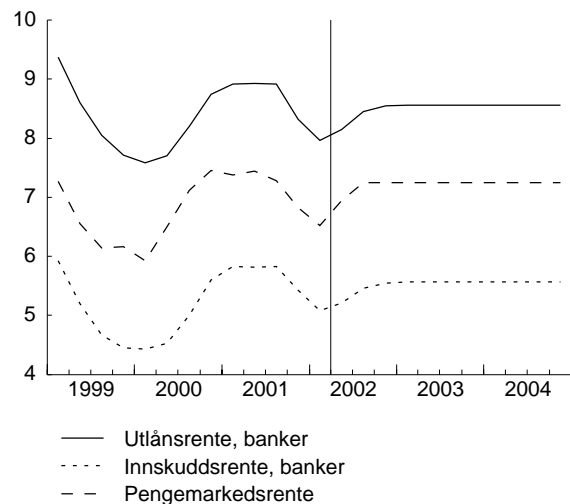
ning; lavere importert prisvekst og lavere aktivitetsnivå i konkurranseutsatt sektor demper samlet inflasjon og reduserer behovet for en renteøkning. Våre anslag er basert på at Norges Bank øker sin styringsrente med 0,5 prosentpoeng i tredje kvartal, og at den deretter holdes uendret. Dette er noe i underkant av hva som syntes forventet i markedene i begynnelsen av

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og ECU/euro

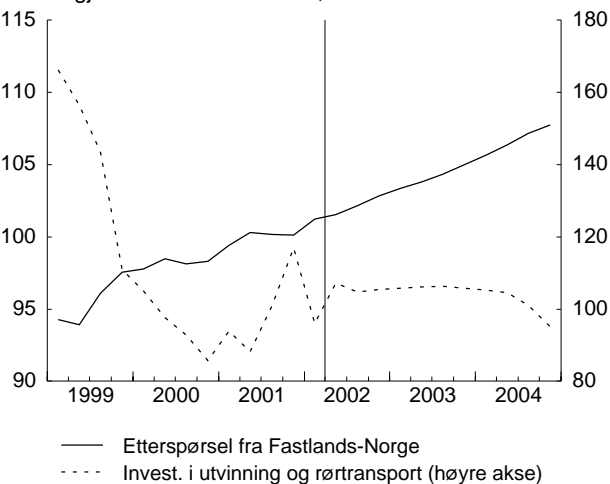
Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Utlånsrente og innskuddsrente

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Etterspørsel fra Fastlands-Norge og investeringer i oljevirksomheten

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

juni. Vi antar at 3 måneders pengemarkedsrente i så fall tar seg opp til 7,25 prosent i 3. kvartal i år og holder seg uendret på dette nivået ut beregningsperioden.

I tråd med våre anslag for utviklingen internasjonalt, legger vi til grunn at rentenivået i EU og USA vil bli justert noe opp i andre halvår i år og i løpet av neste år. Dette innebærer at renteforskjellen mellom Norge og utlandet vil reduseres noe i løpet av 2003, men vil likevel holde seg på et relativt høyt nivå.

Den importveide kronekursen styrket seg gradvis med om lag 6 prosent fra mai 2000 til september 2001. Etter en «pause» i fjerde kvartal i fjor har kronen styrket seg med nær 9 prosent siden årsskiftet. Kronen har styrket seg mer enn vi tidligere har lagt til grunn. Det skyldes særlig utviklingen mot euro, men kronen har også styrket seg mer mot amerikanske dollar og svenske kroner enn vi forventet ved publisering av Økonomisk utsyn 7. februar. Den store rentedifferansen mot utlandet, robust oljepris, store overskudd på driftsbalansen og en raskt voksende utenlandsformue har bidratt til kronestyrkelsen. De nye retningslinjene for finans- og pengepolitikken har dessuten bidratt til å øke tilliten til den norske økonomien. Vi antar likevel at den sterke appresieringen av kronen er overdrevet. Vi forutsetter derfor at kronen svekker seg til 7,53 mot euro i 3. kvartal, for så å deprimere gradvis til 7,78 ved utgangen av 2004.

Økte oljeinvesteringer

Som følge av den vedtatte reduksjon av oljeproduksjonen i første halvår i år, sank den norske produksjonen av olje i første kvartal, og den forventes å synke ytterligere i annet kvartal. OPEC ønsker at Norge skal videreføre reduksjonen også i andre halvår. Vi har beregningsteknisk lagt til grunn at dette ikke skjer. Likevel forventes en nedgang i norsk produksjon av råolje på om 2 prosent fra 2001 til 2002. For 2003 og 2004 legges det til grunn en svak produksjonsøkning i størrelsesorden 2-3 prosent årlig og det forventes at produksjonen av råolje når sin topp i 2004 for deretter å falle.

Oljeprisen har vært stigende gjennom året, og vi forventer at den for inneværende år vil holde seg omtrentlig på snittet så langt i år. Vi antar at prisen stiger noe i resten av prognoseperioden. For 2002 er det lagt til grunn en oljepris på knapt 23 USD og 24 USD fom. neste år. Dette begrunnes med de lave lagre av råolje i USA og OPECs vilje til produksjonsbegrensninger for å oppnå høyere pris. Den sterke kronen som legges til grunn i 2002, fører til at prisen blir rundt 190 kroner og om lag 200 kroner deretter. Gassproduksjonen antas å øke med 25 prosent i inneværende år, for så å øke ytterligere med 6 prosent i hvert av de to kommende år.

SSBs investeringstelling av bruttoinvesteringer i petroleumsvirksomheten, viser nå at investeringene for inneværende år forventes å holde seg om lag på samme nivå som i fjor. Det er spesielt investeringene i landanlegg og felt i drift som nå forventes å øke. Anslagene er basert på at Snøhvit-feltet bygges ut, selv om det fortsatt er sider ved prosjektet som er omstridt og utsettelse kan komme. Investeringene i eksisterende anlegg forventes å øke noe, mens investeringene i feltutbygging, leting og rørtransport forventes å falle. Etterspørselsimpulsene fra oljeinvesteringene rettet mot norsk økonomi forventes å øke noe som følge av de økte investeringene i landanlegg. For neste år er det antatt at oljeinvesteringene vil øke med i underkant av 2 prosent. Også for dette året er det i stor grad investeringer i landanlegg som forklarer den samlede investeringsøkningen. Anslagene for inneværende år er omtrent som tidligere, mens anslagene for 2003 er nedjustert. For 2004 ventes en liten nedgang i oljeinvesteringene, men usikkerheten om investeringene to år fram i tid er erfaringsmessig meget stor.

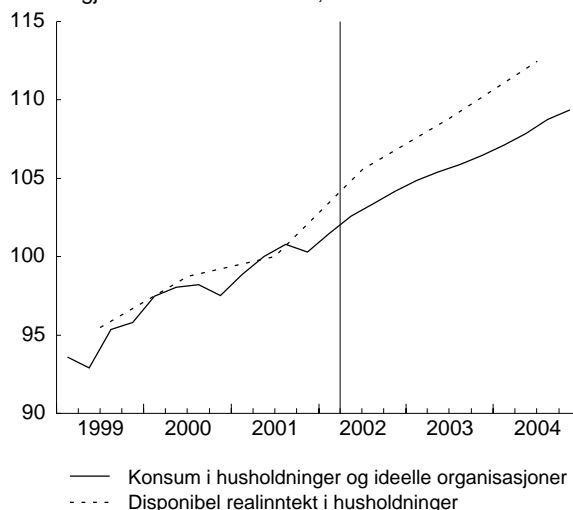
Høyere konsumvekst framover - fortsatt høy sparing

Veksten i husholdningenes konsum er ikke justert mye opp i 2001 i forhold til tidligere anslag iflg. nasjonalregnskapet. Derimot er vekstratene for årene før 2001 justert opp mer, og spareraten i husholdningene er justert til dels betydelig ned som følge av tallrevisjonen av nasjonalregnskapet for årene fra 1990. Den siste tids konsumutvikling er ikke entydig og en tidlig påske i år sammenliknet med foregående år gjør sesongjusteringen usikker. Etter den svake utvikling i 4. kvartal i fjor, har konsumveksten tatt seg opp, men styrken i oppsvinget er altså usikkert. Konsumveksten synes om noe å ha avtatt litt utover våren og bilkjøpene viser f.eks. ingen vekst overhodet.

Den høye reallønnsveksten i 2002 vil bidra sterkt til økt realdisponibel inntekt i husholdningene. Trygdeoppgjøret vil normalt sikre også pensjonister og trygdede høy inntektsvekst slik at husholdningenes disponible realinntekter vil kunne vokse med vel 5 prosent i år. Basert på forløpet så langt i 2002, virker det lite sannsynlig at konsumveksten vil øke vesentlig mer enn med 3 prosent. Da vil husholdningenes sparerate kunne øke med om lag 2 prosentpoeng fra 2001 til 2002. De høye realrentene er en viktig grunn til at spareraten øker. En annen grunn er at når inntektsveksten øker raskt, vil spareraten først øke for så å falle igjen etter hvert som husholdningene justerer sitt konsum til hva de oppfatter som permanent økte inntekter. For årene framover, har vi i disse beregningene lagt til grunn et høyt nominelt rentenivå som permanent bidrar til å holde spareraten høy, men litt økende inflasjon gjør at realrenten synker noe fra det høye nivået i 2002. Dette skulle tilsi at spareraten skulle kunne falle litt framover. I motsatt retning trekker imidlertid at en økende arbeidsledighet bidrar til å øke usikkerheten mht. inntektene og trekker spare-

Inntekt og konsum for husholdninger

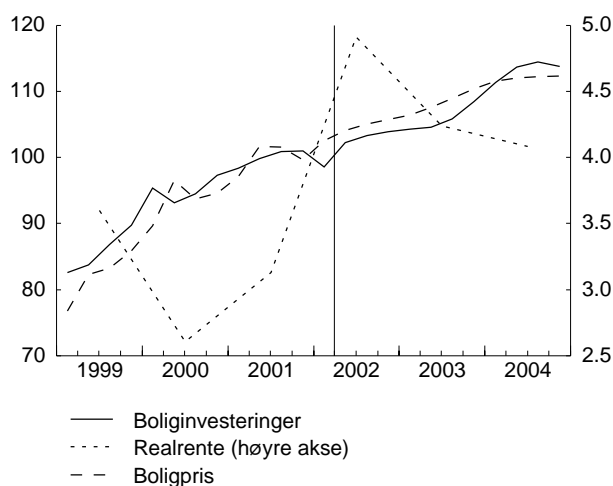
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boliginvesteringer og boligpris

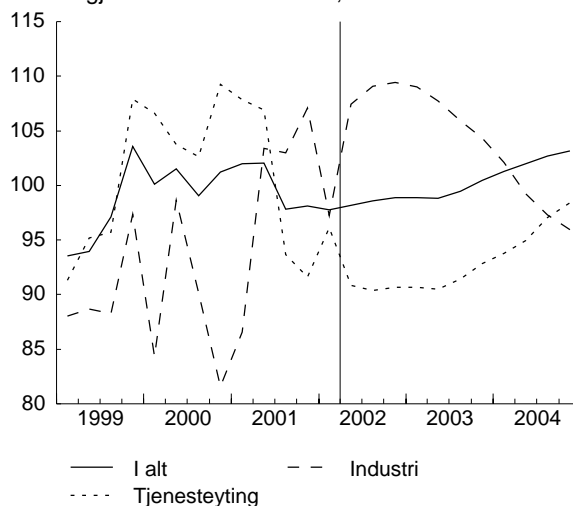
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Investeringer i Fastlands-Norge

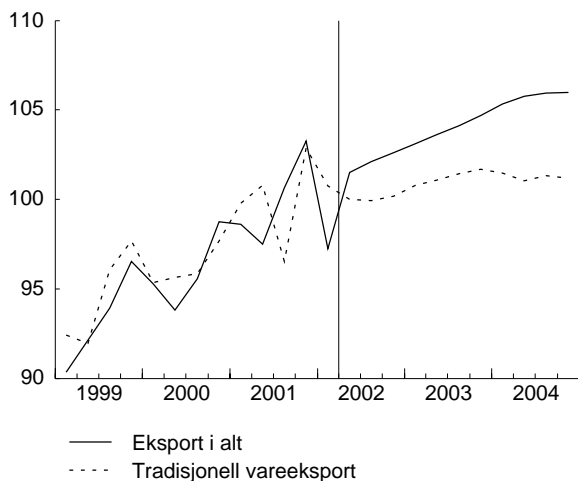
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

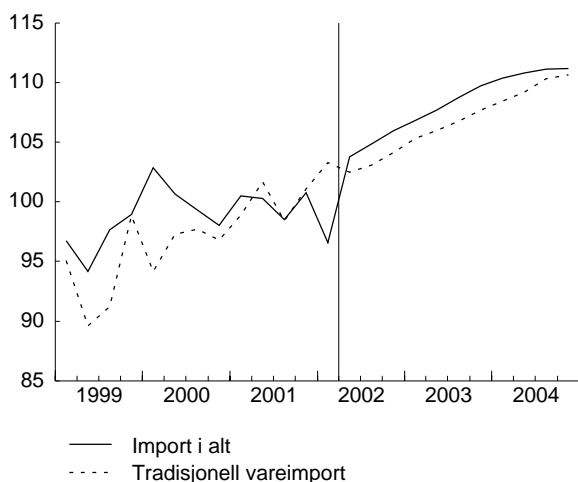
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

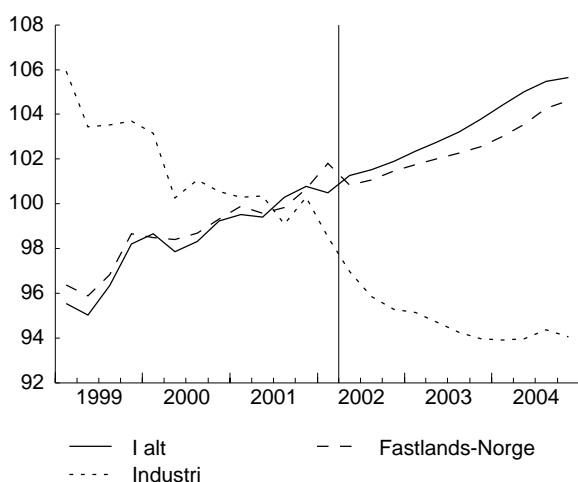
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt

Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

raten isolert sett opp. Samlet sett har vi derfor anslått spareraten til å være om lag uforandret fra 2002 til 2004.

Boliginvesteringene - som på nivå er blitt kraftig oppjustert i tallrevisjonen av nasjonalregnskapet - nådde en topp i 2001 og har sunket noe siden 3. kvartal 2001. Igangsettingen av nye boliger har imidlertid tatt seg opp i år etter et fall gjennom slutten av fjoråret. Igangsatt areal viser derimot en mer stabil utvikling siste året. Det ligger derfor ikke an til store endringer i boliginvesteringene den nærmeste tiden. Prisene på bruktboliger har fortsatt å øke reelt. Høyere renter og en økende ledighet trekker i retning av at veksten vil stoppe opp, mens den sterke inntektsveksten til husholdningene trekker i motsatt retning. Samlet sett regner vi nå med en mer moderat prisvekst på bruktboliger enn vi tidligere anslo. Dette bidrar til å redusere realveksten i husholdningenes formue, noe som demper konsumveksten og isolert sett bidrar til økt sparerate.

Nedgang i fastlandsinvesteringene

Bruttoinvesteringene i Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning ser ut til å ha nådd en topp i begynnelsen av 2001 ifølge reviderte nasjonalregnskapstall. Det var særlig nedgangen i investeringer i tjenesteytende næringer som bidro til dette fallet. Mot slutten av fjoråret ser det også ut som investeringsoppgangen i industrien stoppet opp, slik at anslått vekst fra 2001 til 2002 som er i hht. anslagene fra SSBs investeringstelling fra mai, i hovedsak skyldes overheng fra slutten av 2001. For annen vareproduksjon har investeringene endret seg lite gjennom de senere kvartaler. Dette bildet venter vi skal vare ved i tiden framover. Investeringer i kraftsektoren bl.a. knyttet til gasskraftverk er utsatt og det bidrar isolert sett til å trekke investeringene ned i forhold til våre anslag i forrige konjunkturoversikt.

Industriinvesteringene ventes å holde seg på et høyt nivå også i 2003 for så å falle i 2004, bl.a. som følge av ferdigstillelse av store anlegg for produksjon av metaller. En svak produksjons- og lønnsomhetsutvikling i industrien vil isolert sett trekke investeringene ned. For private tjenesteytende næringer er det derimot grunn til å regne med at en svakt økende vekst i norsk økonomi framover vil bidra til å snu investeringsnedgangen til en moderat oppgang gjennom 2003.

Økt markedsvekst hos handelspartnerne, men svak utvikling i norsk eksport

Volumet av den tradisjonelle vareeksporten falt fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, sesongjustert, men utviklingen gjennom fjoråret svingte mye. Gitt den svake veksten i markedene for norske eksportvarer i 2001, var den norske eksportveksten relativt høy. I tiden framover forventer vi at markedsveksten tar seg betydelig opp som følge av konjunkturutviklingen

internasjonalt. Som følge av kroneappresieringen og den høye lønnsveksten i Norge, regner vi likevel med en svært lav vekst i tradisjonell norsk eksport. Tap av konkurranseevne anslås å ville gi et betydelig tap av markedsandeler på internasjonale markeder framover. Dette bidrar til å dempe veksten i norsk økonomi. Usikkerheten er ganske stor på dette feltet. Styrkingen av krona kan reverseres mer enn vi har lagt til grunn, og lokale lønnsforhandlinger framover kan gi mindre tillegg enn hva som har vært vanlig de siste årene. I så fall kan det tenkes at eksportveksten blir noe høyere enn vi har lagt til grunn i våre beregninger.

Økende innenlandsk etterspørsel

Sterkere vekst i husholdningenes etterspørsel og gradvis utflating i investeringsnedgangen fra fastlandsbedriftene vil bidra til at innenlandsk etterspørsel tar seg noe opp i tiden framover. Vekstbidraget fra oljesektoren vil underbygge denne utviklingen. Etterspørselsveksten både for 2002 og 2003 er om lag den samme som vi anslo i vår forrige konjunkturoversikt. Vi venter en noe høyere vekst i etterspørselen i 2004, i hovedsak pga. investeringene i fastlandsøkonomien.

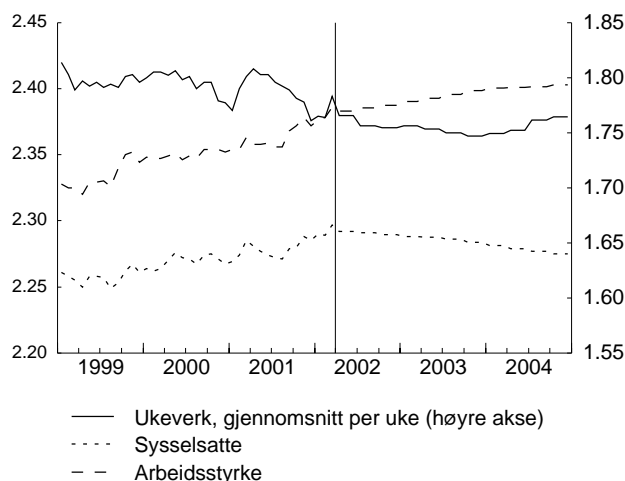
Svak BNP-vekst fremover

Samlet BNP falt fra 4.kvartal 2001 til 1. kvartal 2002, i hovedsak som følge av sterk nedgang i oljevirkosomhet og utenriks sjøfart. Produksjonsbegrensningene i oljesektoren er en viktig forklaringsfaktor. BNP Fastlands-Norge økte derimot klart, i hovedsak som følge av sterk vekst i tjenesteyting fra privat og offentlig sektor. For industrien fortsatte nedgangen i produksjonen og har vært i nedgang siden toppen ble passert i andre halvår 1997.

Flere viktige forhold for industrien har endret seg til dels betydelig siden vi i februar publiserte vår forrige prognose over norsk økonomi. Lønnsoppgjøret har blitt dyrere enn vi den gang antok, kronekursens utvikling har svekket industriens konkurranseevne ytterligere, og økte renter medfører høyere kapitalkostnader. Sammen med rekordlav inflasjon, innebærer dette en meget høy realrente. Selv om markedsveksten i utlandet etter hvert forventes å ta seg opp, vil industrien tape markedsandeler både hjemme og ute. Noe sterkere impulser fra oljeinvesteringene kan bidra til å gjøre bildet for deler av industrien mer positivt. For inneværende år forventes en nedgang i bruttoproduktet på knapt 3 prosent, og produksjonsnedgangen antas å finne sted på hjemmemarkedet. Den del av industrien som leverer til eksportmarkedet er typisk mer spesialisert, mindre arbeidsintensiv, og benytter i tillegg en høyere andel av importerte innsatsvarer, slik at kronestyrkingen og lønnsveksten i større grad blir nøytralisert. I tillegg bidrar sterkere markedsvekst ute enn hjemme til dette resultatet. For inneværende år har vi lagt til grunn at utbyggingen av Snøhvit-feltet starter opp, og da i første omgang investeringer i landanlegg. For neste år forventer vi en liten nedgang i bruttoproduktet i industrien, men en liten økning i

Arbeidsstyrke, sysselsetting og ukeverk

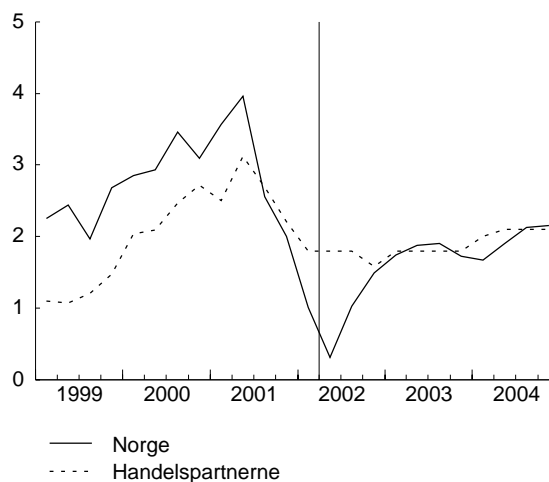
Millioner. Sesongjustert og glattet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisindeksen

Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

2004. Utviklingen i de to kommende år påvirkes av den etter hvert noe svakere kronekursen.

Med denne prognosen vil antall lønnstakere i industrien i være ca. 25 tusen færre i 2004 enn i 2001, og knapt 50 tusen (15 prosent) færre enn i 1998. Selv om fortregning av arbeidskraft i industrien er i tråd med intensjonene i den nye handlingsregelen for finanspolitikken, er dette ifølge våre beregninger en så sterk nedgang at det frigjøres mer arbeidskraft enn det som suges opp i andre sektorer i økonomien fram til 2004.

Moderat samlet etterspørselsvekst bidrar til moderat vekst i BNP for fastlandsbedrifter framover og produksjonen i offentlig forvaltning trekker veksten i BNP for Fastlands-Norge opp både i år og neste år. Vårt anslag

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2001-2004. Regnskap og prognoser.

Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2001	Prognoser							
		2002			2003			2004	
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,5	3,1	3,5	3 1/2	3,0	3,5	3 1/4	3,3	3
Konsum i offentlig forvaltning	2,0	1,8	1,5	2	1,9	0,8	2 1/4	2,4	2 1/4
Bruttoinvestering i fast realkapital	-4,6	0,9	0,5	-1/4	1,7	2,6	4 1/4	2,2	1/4
Utvinning og rørtransport	7,2	0,5	1,0	0	1,7	10,4	15	-2,0	-5
Fastlands-Norge	-0,3	-1,3	0,0	-1/4	1,9	0,4	1 1/4	3,5	1 3/4
Bedrifter	-1,3	-4,9	-1,9	-3	2,2	-0,1	1	2,4	1 1/4
Bolig	5,1	2,7	-0,5	4	2,9	4,7	3 1/4	10,4	2 3/4
Offentlig forvaltning	-4,3	6,5	6,7	4 3/4	-0,2	-2,1	0	-0,2	2 1/4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,8	2,0	2,4	2 1/2	2,6	2,3	2 1/2	3,1	2 3/4
Lagerendring ²	-0,8	0,0	-0,1	..	0,0	0,0	..	0,0	..
Eksport	4,2	1,6	2,0	1/4	2,3	3,1	2 3/4	2,3	2 3/4
Råolje og naturgass	5,2	2,4	2,9	0	3,0	2,4	4	4,0	2 1/2
Tradisjonelle varer	4,0	0,8	1,6	-1/2	2,3	3,9	2	0,2	3
Import	0,0	3,7	2,7	2 1/4	4,0	3,8	4 3/4	2,9	3
Tradisjonelle varer	4,0	3,2	3,2	2 1/4	4,0	4,4	4 3/4	3,5	3
Bruttonasjonalprodukt	1,4	1,5	2,0	1 1/4	1,8	2,5	2 1/2	2,5	2
Fastlands-Norge	1,2	1,2	1,8	1 3/4	1,7	2,2	2 1/4	2,3	2
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	0,5	0,1	0,6	1/2	0,2	0,5	1/2	-0,2	1/2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,6	3,9	3,6	3 3/4	4,2	3,5	3 3/4	4,8	3 3/4
Priser og lønninger									
Lønn per normalsårsverk	5,0	5,0	5	5	4,4	..	5	4,6	5
Konsumprisindeksen (KPI)	3,0	1,1	1,4	1 1/4	2,1	..	2 1/2	2,1	2 1/2
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE)	2,6	2,3	..	2 1/4	2,1	..	2 1/2	2,2	2 1/2
Eksportpris tradisjonelle varer	-3,1	-4,1	..	-9	3,7	..	-1/2	4,9	2 1/2
Importpris tradisjonelle varer	0,4	-6,7	1,9	1,3	..
Bolig	6,6	4,8	..	8	4,7	..	6	4,3	5
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	233,4	205,0	188,6	140	203,0	179,7	130	226,0	130
Driftsbalansen i prosent av BNP	15,4	13,5	..	10	12,8	..	9	13,5	8
MEMO:									
Husholdningenes sparerate (nivå)	4,6	5,9	8,6	8	5,7	8,1	8	5,8	8
Pengemarkedsrente (nivå) ³	7,2	7,3	6,8	..	7,3	6,9	..	7,3	..
Utlånsrente, banker (nivå) ⁴	8,8	8,6	8,8	8,3	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁵	220,1	199,7	200	179,8	220,1	182,0	179,8	189,1	179,8
Eksportmarkedsindikator	0,4	4,0	7,1	7,1	..
Importveid kronekurs (44 land) ^{3,6}	-3,2	-6,0	..	-2 1/2	0,8	..	0	0,9	0

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.² Endring i lagerendring i prosent av BNP.³ NB har som teknisk forutsetning for sine framskrivninger at bankens renter på prognosetidspunktet holdes uendret i prognoseperioden.⁴ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend⁶ Positivt fortegn innebærer depresiering.

Kilder: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 2, 2002 (FIN), Norges Bank, Inflasjonsrapport 1/2002 (NB).

for veksten i fastlandsøkonomien i 2002 er klart nedjustert i forhold til tidligere. I all hovedsak skyldes dette lavere vekst i eksporten både samlet sett og for tradisjonell eksport. I 2003 og framover ventes en tiltakende BNP-vekst, men fremdeles med vekstrater som må betegnes som moderate og under det vi regner som trendveksten, særlig etter revisjonen av nasjonalregnskapstallene.

Mindre stramt arbeidsmarked, og redusert lønnsvekst fremover

Sesongjusterte tall fra SSBs Arbeidskraftundersøkelse (AKU) viser at arbeidsledigheten har steget fra 2,9 prosent ved årsskiftet 1998/99 til 3,7 prosent i mars 2002. Aetats tall for registrerte ledige har vist en litt mer markert økning gjennom de siste tre kvartalene, etter å ha vært meget stabile gjennom de foregående tre årene. Tilgangen på ledige stillinger målt som andel av arbeidsstyrken er halvert siden 2000. Presset i arbeidsmarkedet synes med andre ord å være noe

mindre enn på flere år. Det har imidlertid vært gitt forholdsvis store tillegg ved lønnsoppgjørene hittil i 2002, og dette til tross for en svært lav prisstigning. Særlig synes tilleggene i offentlig sektor å ha blitt store. En mulig tolkning av dette er at det er lønns-lønns-spiraler i tjenesteytende sektorer som har bidratt særlig sterkt, jf. en egen analyse av dette i Økonomiske analyser nr. 1/2002).

Analysen av den norske lønnsdannelsen peker i retning av at lønnsnivå og ledighetsnivå er nært knyttet sammen. Endringer i ledigheten har imidlertid mellomlangsigtede konsekvenser for lønnsveksten blant annet gjennom lønnskompensasjon for prisøkninger og andre typer tregheter. Den kraftige nedgangen i ledighet i perioden 1993-1998 kan dermed bidra til at vi får en forholdsvis høy lønnsvekst også i årene som kommer (se egen boks i Økonomiske analyser nr. 6/2001). Som følge av dette, kan altså arbeidsmarkedet av flere aktører ha blitt oppfattet som for stramt, noe oppgjøret i 2002 synes å bekrefte.

De økte lønnskostnadene sammen med den høye realrenta og en styrking av kronkursen bidrar til at vi forventer en fortsatt oppgang i ledigheten, fra 3,6 og 3,9 prosent i henholdsvis 2001 og 2002 til 4,2 og 4,8 prosent i henholdsvis 2003 og 2004. Det er særlig en nedgang i sysselsettingen i industrien som bidrar til den økte ledigheten. Demografiske forhold taler for en fortsatt oppgang i arbeidstilbudet, til tross for at den økte ledigheten kan komme til å redusere yrkesandelene for enkelte grupper noe. I motsatt retning trekker reduserte barnehagepriser som en kan regne med vil øke arbeidstilbudet blant kvinner, men kanskje først mot slutten av prognoseperioden.

De generelle lønnstilleggene som er gitt i årets lønnsoppgjør er høye. Mye av lønnstillegget i staten kommer først til høsten og bidrar dermed til et markert lønnsoverheng til 2003. Samtidig er det allerede nå blitt enighet om tillegg for flere grupper i 2003. Situasjonen for industrien og svak lønnsomhet i en del tjenesteytende sektorer, sammen med økningen i ledigheten, må antas å få en klart dempende effekt på lønnsglidningen i 2002 og 2003 sammenlignet med lønnsglidningen i de siste årene. Veksten i lønn per normalårsverk i 2002 og i 2003 anslås dermed til henholdsvis 5,0 og 4,4 prosent. Anslaget for lønnsveksten i 2004 er 4,6 prosent. Økende fortjeneste i industrien pga. prisøkning på tradisjonelle norske eksportvarer samt at det på ny er hovedoppgjør i 2004, trekker lønnsveksten opp, mens den økte ledigheten trekker veksten ned. Med den lave veksten i konsumprisindeksen som er anslått, vil reallønnsveksten være på linje med veksten i produktiviteten i samme periode. I 2002 var reallønnsveksten vesentlig høyere enn produktiviteitsveksten i samme år, som for øvrig er anslått nær trendveksten.

Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til utviklingen i lønningene - og til selve systemet for lønnsfastsettelsen framover. På den ene siden kan høyere vektlegging av allokeringmessige fordeler ved en desentralisering, økt bruk av oljepenger innenlands, teknologiske endringer som favoriserer høyt utdannet arbeidskraft og at Sentralbanken ikke lenger inngår i trepartssamarbeidet som Solidaritetsalternativet forutsatte, tale for at lønnsdannelsen er eller vil bli mer desentralisert enn hva det tradisjonelt har vært i Norge. Vi har laget en beregning av et alternativ basert på en forutsetning om at lønnsdannelsen beveger seg i retning av et regime a la det en har i Kontinentaleuropa, dvs. med relativt liten grad av koordinering mellom de ulike fagforbund. Dette resulterer i at lønnsveksten blir klart høyere enn lagt til grunn i hovedalternativet. Resultatene fra denne alternative beregningen er gjengitt i en egen boks.

På den andre siden, kan utsikter til en markert økning i arbeidsledigheten - hvor nivået i 2004 kommer opp på tilsvarende høyder som på begynnelsen av 1990-tallet - legge grunnlaget for nye inntektspolitiske grep ved hovedoppgjøret i 2004. Det er imidlertid vanskelig å tenke seg dette med mindre Regjeringen og Sentralbanken spiller på lag med partene i arbeidslivet. Det har vært tradisjon for at myndighetene og de store arbeidstaker- og arbeidsgiversammenslutningene sammen har medvirket til å bedre konkurransevnen i særlig vanskelige perioder. Inntektspolitikken på 1970-tallet, lønnslovene i 1988-89 og Solidaritetsalternativet på 1990-tallet er eksempler på slikt samarbeid.

Sterk krone bidrar til moderat prisstigning

Som følge av avgiftslette, kronestyrking og utviklingen i elektrisitetsprisene, har veksten i konsumprisindeksen (KPI) på 12-månedersbasis falt markert gjennom de siste 12 månedene. Elektrisitetsprisene utviklet seg uvanlig i fjor, ved at de ikke gikk ned i sommerhalvåret. Dette bidro til at prisstigningstakten i mai 2001 kom opp i hele 4,3 prosent. I mai i år var prisstigningstakten kommet ned i 0,4 prosent. Inflasjonstakten målt ved veksten i konsumprisindeksen eksklusive energivarer og justert for avgiftsendringer (KPI-JAE), nådde en topp i februar 2001 med 2,9 prosent, men har deretter svingt rundt 2,5 prosent. Veksten i KPI på 12-månedersbasis vil trolig nå sitt laveste nivå noen sinne (så lenge nåværende system for indeksen har eksistert dvs. siden 1960) for juni måned, idet vi forventer et fall i prisnivået på årsbasis for denne måneden. Deretter vil prisveksten ta seg opp, ettersom 12-måneders effekten av halveringen av moms på matvarer fra i fjor sommer da faller bort samtidig som effektene av det ekstraordinære elektrisitetsprisforløpet i fjor, gradvis reduseres gjennom andre halvår i år. På årsbasis forventes KPI-veksten å bli om lag 1 prosent i år.

Virkninger av en desentralisering av lønnsdannelsen

Norsk lønnsdannelse har gjennom hele etterkrigstiden vært svært sentralisert. Lønnsforhandlingene har enten vært samordnede eller forbundsvise, men det har ofte vært vanskelig å skille mellom disse to oppgjørsformene. Spørsmålet om hvordan norsk økonomi vil reagere på en eventuell desentralisering av lønnsdannelsen er derfor vanskelig å besvare. Vi har ingen nasjonale erfaringer å bygge på. Problemstillingen kan angripes ved hjelp av teoretiske betraktninger med særlig vekt på mikroøkonomiske resonnementer eller ved å sammenligne makroøkonomien mellom land og over tid. Fra mikroøkonomien har vi momenter som kan virke både positivt og negativt på økonomien. Mer fleksibilitet i lønningene gjør det enklere å allokere arbeidskraften dit den kaster mest av seg samtidig som individuell lønnsfastsettelse kan øke produktiviteten ved hjelp av incentivordninger. På den annen side kan ulønnsomme og lavproduktive bedrifter opprettholdes unødige lenge fordi lavere lønninger fungerer som en subsidie. I Bjørnstad og Johansen (2002) analyseres problemstillingen ved å tallfeste hvordan ulike grader av desentralisering av lønnsdannelsen vil påvirke sentrale makroøkonomiske størrelser ved hjelp av den andre metoden, dvs. ved å trekke på lærdom fra andre land.

Bjørnstad og Johansen bytter ut lønnsrelasjonene i SSBs makroøkonometriske modell, MODAG, med lønnsrelasjonen i Nunziata (2001). Denne lønnsrelasjonen er tallfestet for 20 OECD-land, deriblant Norge. Modellen blir deretter utsatt for endringer i flere av de institusjonelle variablene som inngår i den nye lønnsrelasjonen og som beskriver lønnsdannelsen og faktorer som påvirker denne. Disse variablene er koordineringsgraden i lønnsdannelsen, stillingsvernet, nivået på ledighetstrygden og fagforeningsandelen. I en beregning ser de på virkningene av at norsk lønnsdannelse blir som i Kontinental-Europa, med sterke fagforbund som i relativt liten grad koordinerer lønnskravene sine. Samtidig beholdes gunstige trygdeordninger og et sterkt stillingsvern. Fagforbundene får da stor forhandlingsstyrke uten at de omslutter så store deler av økonomien at de ledes til å ta makroøkonomiske hensyn. Resultatet er høyere reallønn og økt ledighet som følge av tap av konkurranseevne og nedleggelse av industriarbeidsplasser. I en annen beregning analyseres hvordan en lønnsdannelse som i USA og Storbritannia ville virke på norsk økonomi. I disse landene er lønnsdannelsen enda mindre koordinert enn i Kontinental-Europa. Isolert sett virker mindre koordinering til å øke lønningene, men redusert arbeidsledighetstrygd og et svekket stillingsvern demper denne effekten slik at virkningen på de makroøkonomiske hovedstørrelsene blir noe svakere enn i forrige eksempel. Sett i forhold til det lønnspolitiske regimet Norge historisk sett har hatt, har imidlertid begge disse to alternativene ugunstige effekter for makroøkonomien. Resultatet blir en nedbygging av konkurranseutsatte virksomheter og økt arbeidsledighet. Dersom vi får det angloamerikanske regimet er det også sannsynlig med en kraftig økning i lønnsforskjellene mellom de som er i arbeid, i tillegg til forskjeller i inntekt mellom de som har arbeid og de som mottar trygd. Dessuten vil arbeidslivet for øvrig antakeligvis bli langt tøffere i form av svekkede arbeiderrettigheter.

Resultatene i analysen som refereres over, må betraktes som mer langsiktige konsekvenser ved en mindre grad av koordi-

nering i lønnsdannelsen. Fokuset i prognosene som legges fram her er av mer kortsiktig karakter. Selv om analysen i artikkelen referert over fokuserer på de langsiktige egen-skapene til alternative lønnsdannelsesregimer, er denne også spesifisert på kort sikt. Denne versjonen av MODAG vil dermed også kunne beskrive utviklingen i norsk økonomi etter en eventuell overgang til nye lønnspolitiske regimer. Vi presenterer her en skiftberegning i tråd med resultatene fra denne modellkjøringen, der vi kun har endret koordineringsgraden i lønnsdannelsen slik at den tilsvarer den i Kontinental-Europa. Vi har således ikke benyttet beregningen i artikkelen referert over da denne forutsetter et momentant skift i et sett med institusjonelle variable. Det er jo slik at selv om koordineringsgraden i den norske lønnsdannelsen er endret, så er fortsatt arbeidsledighetstrygden, stillingsvernet og fagforeningsgraden den samme. I modellversjonen som benyttes i analysen til Bjørnstad og Johansen er realrenta og balansen i offentlige budsjetter holdt uendret for å holde penge- og finanspolitikken nøytral. I denne beregningen ønsker vi imidlertid å se på den partielle effekten av endret koordineringsgrad. Vi holder derfor nominell rente uendret og tillater at offentlige budsjetter svekkes som følge av lønnsøkningene. Valutakursen er holdt uendret i begge analysene. Tabellen under oppsummerer resultatene i fem år fra og med når skiftet finner sted. Resultatene må altså leses som anslag på utviklingen i norsk økonomi under den forutsetningen at lønnsdannelsen faktisk endrer seg. Våre prognoser er uansett basert på at den norske lønnsdannelsen vil forbli uendret.

Enkelte hevder at de gode lønnsoppgjørene i Norge siden 1998 er et resultat av at lønnsdannelsen allerede har beveget seg mer mot den i Kontinental-Europa. I så fall kan det være at partene i lønnsforhandlingene er inne i en prosess i retning av mindre koordinering seg imellom. I disse beregningene har vi endret koordineringsgraden i lønnsdannelsen ned til kontinentaleuropeisk nivå momentant. Dersom denne prosessen i virkeligheten har foregått over flere år blir overgangen mindre tydelig enn resultatene i tabellen tyder på.

Den reduserte koordineringsgraden løfter lønnsveksten samme år med 3,3 prosentpoeng. Effekten avtar så fra 2,7 prosentpoeng høyere lønnsvekst i det andre året, til 2,3 prosentpoeng etter fem år. Den økte lønnsveksten har flere effekter på økonomien; den øker husholdningenes inntekter, men samtidig øker også bedriftenes kostnader. Den delen av næringslivet som er skjermet fra internasjonal konkurranse kan i større grad velte kostnadsøkningen over på prisene. Dette bidrar dermed spesielt til økt prisvekst hjemme. Veksten i konsumprisindeksen øker med 0,7 prosentpoeng i de to første årene. I det fjerde og femte året er konsumprisveksten 1,0 prosentpoeng høyere. Dette bringer virkningen på den reelle lønnsveksten noe ned sammenlignet med effektene på den nominelle. Sett i forhold til en bane uten endret lønnsdannelse er veksten i husholdningenes realdisponible inntekt økt med 1,1 og 1,9 prosentpoeng i de to første årene. Etter fem år er veksten i realinntekten 0,9 prosentpoeng høyere. Inntektsveksten bidrar til å trekke konsumet i husholdninger, importen og boliginvesteringene opp.

forts.

forts.

Lønnskostnadsøkningen svekker industriens konkurransevne. Driftsresultatet i industrien svekkes med hele 5,7 og 9,5 prosent i de to første årene. Etter fem år er driftsresultatet i industrien 23,6 prosent lavere enn i banen uten en lavere koordineringsgrad. Dette innebærer at 3600 industriarbeidsplasser forsvinner i det første året, og dobbelt så mange forsvinner etter to år. Etter fem år er 15 900 industriarbeidsplasser borte. Selv om privat konsum øker noe som følge av realinntektsøkningen, bidrar økte lønnskostnader til redusert sysselsetting også i resten av økonomien. Totalt reduseres nivået på sysselsettingen med 0,4 prosent det første året og 1,0 prosent etter fem år sett i forhold til en situasjon uten en reduksjon i koordineringsgraden. I samme tidsrom øker arbeidsledighetsprosenten med henholdsvis 0,2 og 0,5 prosentpoeng.

Referanser:

Nunziata, L. (2001): «Institutions and Wage Determination: A Multi-Country Approach», Nuffield College Working Papers in Economics, no. 29, internet: //www.nuff.ox.ac.uk/users/nunziata/.

Bjørnstad, R. og P.R. Johansen (2002): «Desentralisert lønnsdannelse: Avindustrialisering og økt ledighet selv med et tøffere arbeidsliv», kommer i *Norsk Økonomisk Tidsskrift*, nr. 1.

Virkninger på vekstretene i noen makroøkonomiske hovedstørrelser ved redusert koordinering i lønnsdannelsen

Vekstavvik i prosentpoeng der ikke annet framgår	1. år	2. år	3. år	4. år	5. år
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,2	1,4	1,7	1,0	0,7
Boliginvesteringer	0,0	2,7	4,2	4,8	4,9
Investeringer industrien	-0,6	-0,0	0,2	-0,2	-0,5
Tradisjonell vareeksport	-0,4	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6
Import i alt	0,2	1,2	1,5	1,0	0,8
BNP Fastlands-Norge	-0,1	0,4	0,6	0,2	0,1
Bruttoprodukt i industrien	-0,7	-0,8	-0,9	-1,2	-1,2
Utførte timeverk i industrien	-1,3	-1,1	-1,1	-1,1	-1,0
Sysselsatte personer	-0,4	-0,3	-0,1	-0,1	-0,1
Arbeidstilbud	-0,2	-0,2	-0,1	-0,0	0,0
Arbeidsledighet (nivåavvik i prosentpoeng)	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5
Lønn	3,3	2,7	2,4	2,4	2,3
Konsumprisindeksen	0,7	0,7	0,8	1,0	1,0
Husholdningenes realdisponible inntekt	1,1	1,9	1,2	1,0	0,9
Driftsbalansen (nivåavvik i prosent)	-0,4	-4,0	-9,5	-15,2	-22,0

Pengemarkedsrentene har ligget noe høyere de siste 4 måneder enn det vi la til grunn i vår forrige konjunkturrapport. Renten påvirker inflasjonsprosessen gjennom flere kanaler. Den mest direkte effekten er gjennom det kostnadsэлементet renten utgjør i brukerpriisen på kapital. Spesielt vil husleiene påvirkes, og utviklingen i husleiene har i de siste månedene bidratt til å begrense nedgangen i inflasjonstakten. En høyere rente vil også bidra til å kjøle ned aktiviteten i økonomien. Redusert press i arbeidsmarkedet vil isolert sett slå ut i redusert lønnsvekst - og derigjennom etter hvert redusere inflasjonen. Ifølge vår modellskrivelse av økonomiens virkemåte, vil den samlede effekten av en renteøkning gjennom disse rentekanalerne være først å øke inflasjonen, for etter to år å redusere denne. Den sterkeste rentekanalene er imidlertid gjennom virkningen på valutakursen. Dagens sterke kronkurs virker både direkte gjennom lavere priser på importvarer og indirekte ved å bidra til å redusere aktivitetsnivået.

I vurderingen av inflasjonsutsiktene har dermed den videre utviklingen i valutakursene en nøkkelstilling.

Utviklingen påvirkes åpenbart av Norges Banks løpende rentesetting, men forventningene om den fremtidige utviklingen i rente- og valutamarkedene spiller nok en avgjørende rolle. Våre beregninger er basert på at den importveide kronkursen synker gradvis fra det nivået kursen hadde ved månedsskifte mai/juni i år og gjennom prognoseperioden. Selv om kronen synker i verdi, innebærer dette en styrking av kronen på årsbasis med om lag 6 prosent fra 2001 til 2002 og en svekkelse på 1 prosent de to neste årene.

Selv en slik mer moderat appresiering enn det vi har sett så langt vil gi sterke prisdempende impulser til norsk økonomi. En usikkerhetsfaktor er imidlertid tidsforløpet for gjennomslaget til konsumprisene. Det er mange grunner til at det er et betydelig tidsetter-slep. For det første vil varelagre innebære at kostnadene ikke umiddelbart påvirkes. Importører og produsenter i utlandet kan ha avtalt priser for en lengre periode i norske kroner, eller de kan ha sikret seg mot kurssvingninger i finansmarkedet. Det vil være sentralt for prissettere om en endring i valutakursen oppfattes som et kortvarig blaff, eller en mer permanent

endring. I det gamle pengepolitiske regime hadde Norges Bank målsettinger knyttet til kronekursen. Devalueringer og revalueringer ble av den grunn langt raskere oppfattet som permanente enn i dagens pengepolitiske regime hvor det ikke finnes slike eksplisitte målsettinger. Erfaringer fra tidligere kursendringer kan dermed inneholde begrenset informasjon når det gjelder tidsprofilen i gjennomslaget i norske priser. Ifølge våre modellens beskrivelse av norsk økonomis virkemåte, vil en permanent valutakursendring på lang sikt føre til en tilsvarende endring i nivået på innenlandske priser - og effektene på inflasjonen vil være økende gjennom det første året. Ifølge våre beregninger vil inflasjonen - målt ved konsumprisindeksen uten energivarer og justert for avgifts- endringer (KPI-JAE) - gå markert ned gjennom inne- værende år og et stykke ut i neste år, og årsveksten kan bli i området 2-2,5 prosent både i år og i de to neste årene. Lavest vil inflasjonen kunne bli rundt kommende årsskifte. Når prisveksten for 2004 er anslått å bli lavere enn 2,5 prosent må det ses på bakgrunn av at bidraget fra lavere barnehagepriser da er anslått til å redusere KPI-veksten med 0,4 prosent dette året. Selv om KPI-JAE formelt sett ikke justeres for dette, vil likevel utformingen av pengepolitikken kunne ta hensyn til at lavere barnehagepriser er en spesiell og midlertidig faktor som påvirker prisutviklingen.

De lave anslagene for prisveksten kan synes overraskende gitt den høye lønnsveksten. Lønn per normal-

årsverk kan bli noe høyere i 2002 enn i 2001, men lønnskostnadsveksten endres ikke mye siden en i foregående år hadde effekten på kostnadene av flere feriedager. En produktivitetsvekst for bedrifter i fastlandsøkonomien på om lag 2,5 prosent per år gjør at lønnskostnader per produsert enhet ikke avviker mye fra 2,5 prosent i 2002, for deretter å bli noe lavere i 2003.

Høye oljepriser gir store overskudd i utenriksøkonomien

Revisjonen av nasjonalregnskapstallene har ført til en oppjustering av eksporten av tjenester, samlet eksport og overskuddet på handelsbalansen, mens importverdien er lite endret. Samlet har dette for 2001 ført til en oppjustering av overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet med om lag 17 mrd. kroner til vel 233 mrd. kroner, noe som utgjør 15,4 prosent av BNP. Høye oljepriser bidrar til store overskudd på handelsbalansen i årene framover. Den svake veksten i eksportvolumet av tradisjonelle varer og den høye veksten i importen blir dels motvirket av en anslått bedring i bytteforholdet for tradisjonelle varer. Samlet sett anslås handelsbalansen til å vise et overskudd på 220 mrd. kroner og driftsbalansen på 205 mrd. kroner i 2002. Litt høyere oljepriser i norske kroner bidrar til å øke handelsoverskuddet noe i årene framover, men gjennomgående viser driftsbalansen ganske stabile og store overskudd ifølge våre beregninger. Dette bidrar til at samlet sparing i Norge holder seg på et høyt nivå og at investeringene i Petroleumsfondet fortsetter.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1999-priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.2	00.3	00.4	01.1	01.	01.3	01.4	02.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	604 894	619 828	151 886	152 168	151 102	153 187	154 971	156 164	155 374	157 215
Konsum i husholdninger	579 806	594 720	145 668	145 964	144 819	146 822	148 653	149 874	149 233	150 767
Varekonsum	323 787	331 261	81 812	81 427	80 391	81 529	82 634	82 896	84 092	84 631
Tjenestekonsum	247 270	254 712	61 805	62 427	62 001	62 883	63 743	64 666	63 457	64 033
Husholdningenes kjøp i utlandet	26 089	26 065	6 416	6 555	6 476	6 667	6 555	6 688	6 057	6 116
Utlendingers kjøp i Norge	-17 340	-17 317	-4 365	-4 446	-4 050	-4 257	-4 278	-4 376	-4 372	-4 014
Konsum i ideelle organisasjoner	25 088	25 108	6 218	6 205	6 283	6 365	6 318	6 290	6 141	6 448
Konsum i offentlig forvaltning	266 784	272 179	66 324	66 271	66 795	67 367	67 923	68 460	68 959	70 340
Konsum i statsforvaltningen	105 943	107 664	26 277	26 040	26 258	26 916	26 953	27 005	27 301	37 623
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	81 256	83 875	20 044	19 920	20 188	20 914	21 030	21 137	21 310	31 513
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	24 687	23 789	6 233	6 120	6 071	6 002	5 923	5 868	5 991	6 110
Konsum i kommuneforvaltningen	160 840	164 516	40 048	40 231	40 537	40 451	40 970	41 455	41 658	32 718
Bruttoinvestering i fast kapital	267 774	255 527	67 118	62 872	61 831	65 115	62 454	60 460	61 607	59 655
Utvinning og rørtransport	47 929	51 362	11 133	10 579	9 770	10 708	10 054	11 489	13 337	10 953
Tjenester tilk. utvinning	6 573	-897	492	476	470	253	1 034	295	-2 479	194
Utenriks sjøfart	16 298	8 672	5 683	3 226	1 917	4 112	1 283	679	2 597	535
Fastlands-Norge	196 974	196 390	49 810	48 591	49 675	50 042	50 083	47 996	48 153	47 972
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	158 114	159 189	39 777	38 990	39 859	40 255	41 000	38 945	38 788	38 651
Industri og bergverk	19 620	22 457	5 497	5 022	4 544	4 823	5 760	5 738	5 967	5 417
Annen vareproduksjon	15 832	15 601	4 180	3 885	3 708	3 947	3 742	3 920	3 884	3 792
Boligtjenester	47 830	50 288	11 704	11 877	12 230	12 358	12 538	12 680	12 689	12 391
Andre tjenesteytende næringer	74 832	70 842	18 396	18 206	19 378	19 126	18 960	16 607	16 248	17 051
Offentlig forvaltningsvirksomhet	38 860	37 201	10 033	9 601	9 816	9 787	9 082	9 051	9 364	9 321
Lagerendring og statistiske avvik	29 300	18 583	8 060	9 923	8 951	6 631	7 856	4 986	4 620	5 997
Bruttoinvestering	297 074	274 110	75 178	72 795	70 782	71 746	70 310	65 445	66 227	65 652
Innenlandsk sluttanvendelse	1168751	1166117	293 388	291 234	288 679	292 300	293 204	290 069	290 560	293 207
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	1068652	1088398	268 020	267 030	267 572	270 596	272 977	272 620	272 486	275 527
Ettersp. fra off. forvaltningsvirksomhet	305 644	309 380	76 358	75 872	76 611	77 155	77 006	77 510	78 323	79 661
Eksport i alt	500 366	521 299	122 310	124 569	128 760	128 552	127 094	131 199	134 598	126 796
Tradisjonelle varer	188 774	196 328	46 959	47 066	47 958	48 985	49 490	47 383	50 506	49 461
Råolje og naturgass	169 668	178 502	41 394	42 794	42 806	44 060	42 005	46 476	46 009	42 469
Skip og plattformer	8 892	14 178	1 573	3 068	2 892	2 399	2 864	3 867	5 049	3 217
Tjenester	133 032	132 291	32 384	31 640	35 103	33 109	32 735	33 473	33 034	31 649
Samlet anvendelse	1669118	1687416	415 698	415 803	417 439	420 852	420 298	421 268	425 158	420 003
Import i alt	406 472	406 535	102 236	100 856	99 537	102 037	101 865	100 022	102 307	98 075
Tradisjonelle varer	260 826	271 200	65 906	66 204	65 583	66 988	68 891	66 679	68 482	69 988
Råolje	1 009	1 034	51	409	408	233	224	194	382	103
Skip og plattformer	22 592	12 112	5 942	4 566	2 384	3 907	1 753	2 928	3 524	657
Tjenester	122 045	122 188	30 337	29 677	31 163	30 908	30 997	30 221	29 918	27 326
Bruttonasjonalprodukt	1262645	1280881	313 462	314 947	317 902	318 815	318 433	321 245	322 851	321 928
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1055400	1068417	262 946	263 690	265 385	266 965	266 065	266 804	269 031	272 082
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	207 245	212 464	50 516	51 257	52 517	51 850	52 368	54 441	53 820	49 845
Fastlands-Norge (basisverdi)	915 775	930 091	227 700	229 031	230 398	232 156	231 185	232 129	234 607	237 584
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	711 897	723 906	177 015	178 122	179 272	180 856	179 901	180 650	182 745	184 630
Industri og bergverk	134 200	132 701	33 246	33 518	33 346	33 257	33 278	32 858	33 255	32 668
Andre vareproduserende næringer	102 805	98 808	26 121	25 906	25 082	25 259	24 147	23 872	25 080	24 932
Tjenesteytende næringer	474 893	492 397	117 648	118 698	120 843	122 341	122 476	123 920	124 410	127 030
Offentlig forvaltningsvirksomhet	203 878	206 185	50 685	50 909	51 126	51 300	51 284	51 479	51 862	52 954
Korr. poster	139 624	138 326	35 245	34 659	34 987	34 809	34 880	34 675	34 424	34 498

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1999-priser. Prosentvis vekst fra forrige periode

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.2	00.3	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4	02.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,5	2,5	0,6	0,2	-0,7	1,4	1,2	0,8	-0,5	1,2
Konsum i husholdninger	3,6	2,6	0,7	0,2	-0,8	1,4	1,2	0,8	-0,4	1,0
Varekonsum	3,3	2,3	0,7	-0,5	-1,3	1,4	1,4	0,3	1,4	0,6
Tjenestekonsum	3,5	3,0	1,1	1,0	-0,7	1,4	1,4	1,4	-1,9	0,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	0,7	-0,1	-3,1	2,2	-1,2	2,9	-1,7	2,0	-9,4	1,0
Utlendingers kjøp i Norge	-7,6	-0,1	0,7	1,8	-8,9	5,1	0,5	2,3	-0,1	-8,2
Konsum i ideelle organisasjoner	1,2	0,1	-2,8	-0,2	1,3	1,3	-0,7	-0,4	-2,4	5,0
Konsum i offentlig forvaltning	1,2	2,0	0,5	-0,1	0,8	0,9	0,8	0,8	0,7	2,0
Konsum i statsforvaltningen	0,5	1,6	-0,1	-0,9	0,8	2,5	0,1	0,2	1,1	37,8
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,2	3,2	0,0	-0,6	1,3	3,6	0,6	0,5	0,8	47,9
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-7,4	-3,6	-0,4	-1,8	-0,8	-1,1	-1,3	-0,9	2,1	2,0
Konsum i kommuneforvaltningen	1,6	2,3	0,9	0,5	0,8	-0,2	1,3	1,2	0,5	-21,5
Bruttoinvestering i fast kapital	-1,5	-4,6	-6,4	-6,3	-1,7	5,3	-4,1	-3,2	1,9	-3,2
Utvinning og rørrtransport	-31,6	7,2	-7,1	-5,0	-7,6	9,6	-6,1	14,3	16,1	-17,9
Tjenester tilk. utvinning	-458,4	-113,6	-90,4	-3,3	-1,3	-46,1	308,3	-71,5	-940,3	-107,8
Utenriks sjøfart	23,8	-46,8	3,8	-43,2	-40,6	114,5	-68,8	-47,1	282,2	-79,4
Fastlands-Norge	3,4	-0,3	1,4	-2,4	2,2	0,7	0,1	-4,2	0,3	-0,4
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	6,7	0,7	0,5	-2,0	2,2	1,0	1,9	-5,0	-0,4	-0,4
Industri og bergverk	-3,4	14,5	17,0	-8,6	-9,5	6,2	19,4	-0,4	4,0	-9,2
Annen vareproduksjon	1,0	-1,5	4,6	-7,1	-4,5	6,4	-5,2	4,8	-0,9	-2,4
Boligtjenester	11,0	5,1	-2,4	1,5	3,0	1,1	1,5	1,1	0,1	-2,4
Andre tjenesteytende næringer	8,3	-5,3	-2,7	-1,0	6,4	-1,3	-0,9	-12,4	-2,2	4,9
Offentlig forvaltningsvirksomhet	-8,1	-4,3	5,4	-4,3	2,2	-0,3	-7,2	-0,3	3,5	-0,5
Lagerendring og statistiske avvik	41,3	-36,6	5,9	23,1	-9,8	-25,9	18,5	-36,5	-7,3	29,8
Bruttoinvestering	1,5	-7,7	-5,2	-3,2	-2,8	1,4	-2,0	-6,9	1,2	-0,9
Innenlandsk sluttanvendelse	2,5	-0,2	-1,0	-0,7	-0,9	1,3	0,3	-1,1	0,2	0,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,9	1,8	0,7	-0,4	0,2	1,1	0,9	-0,1	0,0	1,1
Ettersp. fra off. forvaltningsvirksomhet	-0,1	1,2	1,1	-0,6	1,0	0,7	-0,2	0,7	1,0	1,7
Eksport i alt	2,9	4,2	-1,5	1,8	3,4	-0,2	-1,1	3,2	2,6	-5,8
Tradisjonelle varer	1,7	4,0	0,3	0,2	1,9	2,1	1,0	-4,3	6,6	-2,1
Råolje og naturgass	6,6	5,2	-2,1	3,4	0,0	2,9	-4,7	10,6	-1,0	-7,7
Skip og plattformer	-38,9	59,4	15,8	95,0	-5,7	-17,1	19,4	35,0	30,6	-36,3
Tjenester	4,9	-0,6	-4,1	-2,3	10,9	-5,7	-1,1	2,3	-1,3	-4,2
Samlet anvendelse	2,6	1,1	-1,1	0,0	0,4	0,8	-0,1	0,2	0,9	-1,2
Import i alt	3,2	0,0	-2,1	-1,3	-1,3	2,5	-0,2	-1,8	2,3	-4,1
Tradisjonelle varer	2,6	4,0	3,3	0,5	-0,9	2,1	2,8	-3,2	2,7	2,2
Råolje	-51,4	2,5	-63,8	702,0	-0,2	-42,8	-3,8	-13,7	97,4	-73,1
Skip og plattformer	13,0	-46,4	-38,7	-23,2	-47,8	63,9	-55,1	67,1	20,4	-81,3
Tjenester	3,9	0,1	-1,5	-2,2	5,0	-0,8	0,3	-2,5	-1,0	-8,7
Bruttonasjonalprodukt	2,4	1,4	-0,8	0,5	0,9	0,3	-0,1	0,9	0,5	-0,3
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,9	1,2	-0,1	0,3	0,6	0,6	-0,3	0,3	0,8	1,1
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	4,9	2,5	-4,4	1,5	2,5	-1,3	1,0	4,0	-1,1	-7,4
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,0	1,6	-0,2	0,6	0,6	0,8	-0,4	0,4	1,1	1,3
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	2,4	1,7	-0,3	0,6	0,6	0,9	-0,5	0,4	1,2	1,0
Industri og bergverk	-2,9	-1,1	-2,8	0,8	-0,5	-0,3	0,1	-1,3	1,2	-1,8
Andre vareproduserende næringer	5,0	-3,9	0,9	-0,8	-3,2	0,7	-4,4	-1,1	5,1	-0,6
Tjenesteytende næringer	3,5	3,7	0,1	0,9	1,8	1,2	0,1	1,2	0,4	2,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	0,5	1,1	0,2	0,4	0,4	0,3	0,0	0,4	0,7	2,1
Korr. poster	1,4	-0,9	0,7	-1,7	0,9	-0,5	0,2	-0,6	-0,7	0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindekser. 1999=100

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.2	00.3	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4	02.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	103,3	105,1	102,4	103,5	105,1	105,5	105,3	104,3	105,8	105,8
Konsum i offentlig forvaltning	105,0	112,5	104,4	106,0	107,4	110,3	111,5	112,2	114,7	112,3
Bruttoinvestering i fast kapital	105,9	109,6	105,3	107,0	108,3	109,6	110,3	109,9	108,4	108,1
Fastlands-Norge	104,4	107,6	104,4	105,1	105,5	108,5	108,1	107,6	106,2	107,1
Innenlandsk sluttanvendelse	104,3	107,5	104,4	104,5	106,2	106,8	108,3	106,3	109,0	107,6
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	103,9	107,4	103,3	104,4	105,8	107,2	107,3	106,9	108,1	107,7
Eksport i alt	137,2	134,1	134,1	142,0	145,9	140,6	142,3	133,6	121,0	124,4
Tradisjonelle varer	113,5	110,0	114,1	115,0	117,0	113,6	112,2	108,1	105,2	103,4
Samlet anvendelse	114,1	115,7	113,2	115,7	118,5	117,1	118,6	114,8	112,8	112,7
Import i alt	108,2	108,7	108,0	109,3	111,2	112,3	110,1	107,0	105,9	104,0
Tradisjonelle varer	104,8	105,2	103,8	105,1	107,0	109,7	106,8	103,3	101,8	99,3
Bruttonasjonalprodukt	116,0	118,0	114,9	117,8	120,8	118,7	121,3	117,2	115,0	115,3
Fastlands-Norge (markedsverdi)	104,4	107,8	104,8	104,8	106,0	106,9	108,0	107,0	109,3	108,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.2	00.3	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4	02.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,3	1,8	0,5	1,1	1,6	0,3	-0,2	-0,9	1,4	0,1
Konsum i offentlig forvaltning	5,0	7,1	2,0	1,6	1,3	2,7	1,1	0,7	2,2	-2,1
Bruttoinvestering i fast kapital	5,9	3,5	2,1	1,6	1,3	1,2	0,6	-0,4	-1,4	-0,2
Fastlands-Norge	4,4	3,1	1,9	0,7	0,4	2,8	-0,3	-0,4	-1,3	0,9
Innenlandsk sluttanvendelse	4,3	3,1	2,8	0,0	1,7	0,6	1,4	-1,9	2,6	-1,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	3,9	3,4	1,1	1,1	1,3	1,4	0,1	-0,4	1,1	-0,4
Eksport i alt	37,2	-2,3	6,6	5,8	2,8	-3,7	1,3	-6,2	-9,4	2,9
Tradisjonelle varer	13,5	-3,1	6,0	0,7	1,8	-2,9	-1,2	-3,6	-2,7	-1,8
Samlet anvendelse	14,1	1,4	4,1	2,2	2,4	-1,1	1,3	-3,2	-1,7	-0,1
Import i alt	8,2	0,4	3,8	1,2	1,7	1,1	-2,0	-2,8	-1,1	-1,7
Tradisjonelle varer	4,8	0,4	1,3	1,2	1,8	2,5	-2,6	-3,3	-1,5	-2,4
Bruttonasjonalprodukt	16,0	1,7	4,2	2,5	2,5	-1,7	2,2	-3,4	-1,8	0,2
Fastlands-Norge (markedsverdi)	4,4	3,3	3,2	0,0	1,2	0,8	1,1	-0,9	2,2	-0,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Teknisk merknad

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 1999, og med vektor fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1999 som basisår (felles omregningsår). Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.